

Disertační práce: Petr Čechák 2018, Výzkum paleolitických situací a nálezů ve východních Čechách a možnost jejich revize a zhodnocení. Hradec Králové.

Posudek oponenta práce
vypracoval: PhDr. et Mgr. Petr Šída, Ph.D

Předkládané disertační práce se skládá z textové části o rozsahu 365 stran textu s grafy (z toho 191 stran podrobný kritický katalog známých lokalit) a přílohové části o rozsahu 138 stran, která obsahuje na jedné straně detailní databázi hodnocené kamenné industrie a na straně druhé mapové a obrazové přílohy. Práce po formální stránce plně odpovídá nárokům na disertační práce. Jedná se o strukturovaný odborný text popisující rozsáhlý soubor kamenné štípané industrie paleolitického stáří z prostoru východních Čech. Artefakty byly v převážné většině autorem přímo studovány a hodnocení je tak založeno na primární práci s archeologickým materiálem. Autor artefakty popsal, zařadil a na jejich základě provedl revizi jednotlivých (celkem) lokalit v prostoru celých východních Čech. Revize je založena jak na studiu artefaktů, tak na detailním studiu archivních a v literatuře publikovaných informací o lokalitách. Práce je doplněna rozsáhlým citačním aparátem a je napsána na velmi dobré jazykové úrovni (v rozsáhlé práci takřka nenajdeme překlepy, či chyby, ojediněle narazí čtenář na neobratná slovní spojení, což ovšem u takto rozsáhlé práce nepřekvapí).

Práce začíná úvodními kapitolami, kde na prvním místě jsou vytyčeny cíle práce a prostorové a chronologické vymezení záběru. Navazuje popis přírodních podmínek území, zdrojů kamenných surovin a historie bádání. Následuje popis metodiky práce, která sestává především ze složitého dohledávání informací o nálezech v muzejních sbírkách a publikacích (nejstarší již ze sedmdesátých let 19. století), kritika pramenů a definice druhů paleolitických lokalit ve sledovaném území.

Následuje rozsáhlý katalog lokalit, který je centrem celé práce. Rozsah dohledaných údajů jistě nenechá nikoho na pochybách o tom, že autor jeho zpracováním strávil nespočet hodin. Jedná se o náročnou a nevděčnou práci, protože výsledek často mnoha hodin hledání může být takový, že se údaje zmíněné ve starých publikacích nepodaří zpřesnit nijak. O to víc si zaslouží pozornost, jak detailně a podrobně je katalog práce zpracován. Takto rozsáhlou práci takřka není v silách jediného člověka dotáhnout do takového stavu, kdy by nikdo další nedokázal přidat střípek informací, následujících několik řádek necht' tak není bráno jako kritika, ale jako pokus upřesnit několik drobností, na které autor posudku při své práci narazil a v práci scházejí.

Jaroslav Černohouz sbíral v Českém ráji dlouhodobě. Své lokality publikoval v archeologických rozhledech, autor práce z nich do soupisu zařadil pouze Chloumecko, ze kterého mohl vidět několik artefaktů. Hlavní část jeho sbírky se dostala do Moravského zemského muzea, kde jsem je mohl revidovat. Reálné artefakty pocházejí i z několika dalších poloh v Českém ráji. Chloumecko má i dvojče v nedaleké poloze u Sekerkových Louček, kde sbíral středo a mladopaleolitické artefakty autor (viz publikace Jislovy jeskyně).

Nálezy z Jilemnice u kaple sv. Isidora jsem publikoval v roce 2009 (ASČ), v souboru bylo několik artefaktů včetně typického rydla pozdně paleolitického charakteru. Z neznámého důvodu byl pro revizi přístupný pouze zlomek kolekce, obecnou dataci do paleolitu v muzejní evidenci je třeba přičíst spíše evidenční potřebě, než snaze datovat ji jinak.

Naopak do paleolitu bych zařadil krásné obloukové drasadlo z Ploužnice, publikované K. Čulákovou jako pozdně paleolitické. Několik nových středopaleolitických nálezů pochází z Jičina – Tamlovky, bohužel zatím nepublikovaných a tudíž autorovi nepřístupných.

Není mi jasné, proč ve výčtu lokalit schází lokalita Větrník, odkud J. Skutil (1952) zobrazil dvě vcelku typická mladopaleolitická rydla (nejspíše gravetská).

Dovolil bych si nesouhlasit s datací souboru ze Zářecké Lhota. Popsané nástroje obecně mohou být jak magdalénské, tak gravetské. Převaha rydel by ukazovala spíše na druhou možnost. Krátká škrabadla obecně nejsou znakem až pozdního paleolitu, ale naopak začínají dominovat již v závěru gravetienu a častá jsou v epigravetienu. Stejně tak vysoká škrabadla, ač tak typická v aurignacienu, se v českých mladogravetských souborech vyskytují taktéž poměrně často (až tak, že některé autory dříve sváděly datovat tyto soubory do aurignacienu i přes to, že obsahovaly typické gravetské hroty).

Obecně bych konstatoval, že datování lokalit není ve všech případech úplně dokonalé (což lze přičíst na vrub jednak rozsahu a obtížnosti práce, druhak nezkušenosti). Někdy je datace podle mého soudu moc detailní, z patinované čepele opravdu nejde určit gravetské stáří (Stárkov). Stejně tak je problém i s ojedinělými vysokými škrabadly. Pro kulturní zařazení mladopaleolitických nálezů je zkrátka třeba mít buď naprosto typické nástroje, což většinou lze dosáhnout pouze ve větších souborech. Nebál bych se na tomto místě malé soubory či ojedinělé nálezy datovat pouze obecně do mladého paleolitu (příčemž autor tak většinou činí).

Dovolil bych si drobný komentář k nálezům ze Svobodných Dvorů. Při odkazování na plán by mělo být důsledně odkazováno na primární skicu, nikoli na některou z mnoha překreseb. Popisy Domečky a Woldřicha jsou sice ne zcela dokonalé, pořád je to ale jediný soudobý a na tehdejší dobu dokonalý zdroj. J. N. Woldřich například uvádí určení kostí, které viděl. Při práci se souborem bych tak současný stav primárně porovnával právě s těmito popisy. V roce 2009 jsme to udělali a paradoxně do dnešního dne oproti Woldřichovu popisu schází jediné žebro a česka. To že je dnes fragmentů kostí více vcelku nepřekvapí. Je na místě uvést, že mamut není a nebyl celý, z jeho kostry se dochovalo cca 40 %, chybí takřka celé přední nohy, spodní části zadních nohou, většina páteře, některá žebra a lebka. To že na kostech nevidíme stopy po kamenných nástrojích také nepřekvapí, jednak byly kosti poměrně drsně konzervovány (sádrrou), druhak se takové stopy nacházejí jenom na minimálním množství kostí (v řádech promilí).

Z Police nad Metují je v NM je soubor, který převážně sestává z přepálených křesadel, skutečných paleolitických artefaktů je v něm jen několik a jsou nevýrazné, obecně nejspíše pozdní paleolit.

Není mi zcela jasné, proč zůstávají nejasnosti u lokalit D. Vícha, předpokládám, že hlavním problémem je komunikace, přesto je to škoda, většina nejasností by měla jít vyřešit. V kontextu rozsáhlých pozdně paleolitických a mezolitických lokalit s malou příměsí mladého paleolitu bych chtěl upozornit na to, že se může jednat o intruze vzniklé sebráním paleolitických artefaktů lovci mladších období. Nutně to nemusí být intaktní lokality.

Co v práci postrádám, je souhrnná tabulka s přehledem základních dat o lokalitách pro snadnější orientaci čtenáře.

Na katalog navazuje velmi podrobné vyhodnocení. Jsou analyzované geografické vlastnosti lokalit, archeologická data a jejich kombinace. Výsledky jsou detailně představeny a popsány, doprovázené i grafickým vyjádřením. Jednou ze sledovaných vlastností je počet nálezů. Chtěl bych upozornit na to, že větší počet mladopaleolitických lokalit s malým počtem artefaktů může být dán i obecně obtížnou archeologickou viditelností tohoto typu lokalit. Paleolitická kulturní vrstva zakrytá spraší se na povrchu projevuje pouze nahodile (eroze, narušení mladšími objekty).

Závěrečná kapitola se věnuje zhodnocení jednotlivých etap paleolitického osídlení východních Čech a srovnání se situací v Čechách a na Moravě. Přehled je zpracován velmi

podrobně a výsledky zapadají do rámce jednotlivých období. Jediným vybočením jsou dvě vysoko položené lokality zařazené do gravetienu (až 500 m n.m.).

Lokality Stárkov a Česká Metuje vybočují z rámce českého gravetienu patrně z toho důvodu, že jejich datace je jiná. Drobná čepel ze Stárkova svým charakterem odpovídá spíše pozdnímu paleolitu, intenzivnější patinace může být způsobena vápnitým podložím (obecně by patinace měla být jenom pomocný prostředek a určitě nemůže sloužit k zařazení k jednotlivým kulturám). I poloha na vrcholu výrazného kopce je typicky pozdně paleolitická. Pro nálezy z České Metuje platí stejné. Charakter industrie i poloha jsou pozdně paleolitické (obdobný nález z nedaleké Police nad Metují je popsán správně). Tato drobnost ale nijak nesnižuje úroveň celého vyhodnocení.

Práci považuji za zdařilou a je mi milou povinností ji doporučit k obhajobě.

PhDr. et Mgr. Petr Šída, Ph.D.